

Theoretical and legal basis of state civil service post-service printouts

Sardorjon RAKHMONOV¹

Tashkent State University of law

ARTICLE INFO

Article history:

Received May 2021

Received in revised form

28 May 2022

Accepted 20 June 2022

Available online

25 July 2022

Keywords:

State civil service,
standard rules of decency,
civil servants,
legality,
priority over the rights,
freedoms and legitimate
interests of citizens,
patriotism,
dedication to duty of service,
loyalty to the interests of the
state and society,
fairness,
honesty and impartiality.

ABSTRACT

Taking into account the fact that in the content of the state civil service printouts are embodied in the essence of the state service as the main category of Public Administration, the printouts of the state civil service are directly related to the printouts of the state civil service, the printouts of the state civil service in the current legislation are not regulated from the In accordance with the decree of the Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan "on approval of the standard rules of etiquette of employees of the bodies of State Administration and local executive authorities", which are being implemented for all categories of Public Service, civil servants are required to submit their professional activities in accordance with the standard rules of etiquette of employees, principles such as loyalty to the interests of the state and society, fairness, honesty and equity, should be implemented on the basis of avoiding conflicts of interest constitute the subject of research.

2181-1415/© 2022 in Science LLC.

DOI: <https://doi.org/10.47689/2181-1415-vol3-iss6/S-pp124-130>

This is an open access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

Давлат фуқаролик хизматини ўташ принципларининг назарий-хуқуқий асослари

АННОТАЦИЯ

Давлат фуқаролик хизмати принципларининг мазмунида давлат бошқарувининг асосий тоифаси сифатида давлат хизматининг моҳиятида мужассамлашганлиги, давлат фуқаролик хизматини ўташ принциплари давлат хизмати принциплари билан бевосита боғлиқлиги, амалдаги қонунчиликда давлат фуқаролик хизматини ўташ принциплари давлат фуқаролик хизмати нуқтаи

Калит сўзлар:

Давлат фуқаролик
хизмати,
одоб-ахлоқ намунавий
қоидалари,
давлат хизматчилари,
қонунийлик,
фуқаролар хукуқлари,

¹ Independent researcher of Tashkent State University of law. E-mail: sardorjonraxmonovphd@gmail.com.

эркинликлари ва қонуний манфаатларининг устуворлиги, ватанпарварлик, хизмат бурчига фидойилик, давлат ва жамият манфаатларига содиқлик, адолатлилик, ҳалоллик ва холислик.

назардан тартибга солинмаганлигини инобатга олиб, мазкур мақолада давлат фуқаролик хизматини ўташга доим муҳим принциплар тадқиқ этилади. Давлат хизматининг барча тоифалари учун татбиқ этиладиган Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг “Давлат бошқаруви органлари ва маҳаллий ижро этувчи ҳокимият органлари ходимларининг одоб-ахлоқ намунавий қоидаларини тасдиқлаш тўғрисида”ги қарори билан тасдиқланган Давлат бошқаруви органлари ва маҳаллий ижро этувчи ҳокимият органлари ходимларининг одоб-ахлоқ намунавий қоидаларида давлат хизматчилари ўз касбий фаолиятини қуидаги принциплар: қонунийлик, фуқаролар хуқуқлари, эркинликлари ва қонуний манфаатларининг устуворлиги, ватанпарварлик ва хизмат бурчига фидойилик, давлат ва жамият манфаатларига содиқлик, адолатлилик, ҳалоллик ва холислик, манфаатлар тўқнашувига йўл қўймаслик орқали амалга оширишлари кераклиги асосида олиб боради.

Теоретические и правовые основы принципов прохождения государственной гражданской службы

АННОТАЦИЯ

Ключевые слова:
государственная гражданская служба, стандартные правила приличия, государственные служащие, законность, приоритет прав, свобод и законных интересов граждан, патриотизм, преданность служебному долгу, верность интересам государства и общества, справедливость, честность и беспристрастность.

Учитывая, что в содержании принципов государственной гражданской службы принципы государственной гражданской службы воплощены в характере государственной службы как основной категории по данному управления, принципы этой службы непосредственно связаны с принципами государственной службы, а принципы государственной гражданской службы не урегулированы в действующем законодательстве с точки зрения государственной гражданской службы, всегда исследуются важные принципы прохождения службы. В типовых правилах поведения органов государственного управления и местных исполнительных органов, утвержденных постановлением Кабинета Министров Республики Узбекистан «Об утверждении типовых правил поведения служащих органов государственного управления и местных исполнительных органов», распространяющихся на все категории государственных служащих, должны осуществлять свою профессиональную деятельность на основе следующих принципов: законности, приоритета прав, свобод и законных интересов граждан, патриотизма и верности долгу, верности интересам государства и общества, справедливости, честность и беспристрастность, недопущение конфликта интересов, основанные на принципах организации и проведения исследования объекта.

Маълумки, принциплар барча давлат фуқаролик хизмати фаолиятига тааллуқли ва унда йўналтирувчи ролни бажарадиган асосий кўрсатмалар бу ғоялардир. Давлат фуқаролик хизмати қонун ҳужжатларида мустаҳкамланган муайян принциплар асосида ташкил этилади.

Давлат фуқаролик хизмати принципларининг мазмунида давлат бошқарувининг асосий тоифаси сифатида давлат хизматининг моҳиятида мужассамлашган. Давлат фуқаролик хизматини ўташ принциплари давлат хизмати принциплари билан бевосита боғлиқдир. Амалдаги қонунчиликда давлат фуқаролик хизматини ўташ принциплари давлат фуқаролик хизмати нуқтаи назардан тартибга солинмаган.

Давлат хизматининг барча тоифалари учун татбиқ этиладиган Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг “Давлат бошқарувি органлари ва маҳаллий ижро этувчи ҳокимият органлари ходимларининг одоб-ахлоқ намунавий қоидаларини тасдиқлаш тўғрисида”ги Қарори билан тасдиқланган давлат бошқаруви органлари ва маҳаллий ижро этувчи ҳокимият органлари ходимларининг одоб-ахлоқ намунавий қоидаларида давлат хизматчилари ўз касбий фаолиятини қўйидаги принциплар қонунийлик, фуқаролар ҳукуқлари, эркинликлари ва қонуний манфаатларининг устуворлиги, ватанпарварлик ва хизмат бурчига фидойилик, давлат ва жамият манфаатларига содиқлик, адолатлилик, ҳалоллик ва холислик, манфаатлар тўқнашувига йўл қўймаслик асосида амалга оширишлари керак.

Ўзбекистон Республикаси Давлат хизматчиларининг одоб-ахлоқ кодекси лойиҳасида давлат хизматчилари ўз касбий фаолиятини қонунийлик, адолатлилик, фуқароларнинг ҳукуқлар, эркинликлар ва қонуний манфаатлари устуворлиги, ватанпарварлик ва хизмат бурчига фидойилик, давлат ва жамият манфаатларига садоқат, ҳалоллик, холислик, очиқлик, коррупцияга тоқатсизлик, професионаллик ва лаёқатлилик, самарадорлик ва тежамкорлик асосида амалга оширишлари керак. Мазкур лойиҳада ҳар бир принципнинг тавсифи бериб ўтилган. Жумладан, қонунийлик принципи давлат хизматчиси Ўзбекистон Республикаси Конституцияси ва Ўзбекистон Республикасининг бошқа қонунчилик ҳужжатларига аниқ риоя этиши ва уларнинг талабларини бажариши шартлиги назарда тутилган.

Хорижий мамлакатлар тажрибасига эътибор қаратсак, Россия Федерациясининг “Давлат фуқаролик хизмати тўғрисида”ги Қонунининг 4-моддасига кўра, давлат фуқаролик хизматининг инсон ва фуқаролик ҳукуқлари ва эркинликларининг устуворлиги, федерал давлат хизмати ва Россия Федерацияси субъектларининг давлат хизматининг ҳукуқий ва ташкилий асосларининг бирлиги, Россия Федерациисининг давлат тилида сўзлашадиган фуқароларнинг давлат хизматида тенг ҳукуқлилиги, давлат хизматчиларининг професионаллиги ва малакаси, давлат хизматининг барқарорлиги, давлат хизмати ҳақида маълумотларнинг мавжудлиги, жамоат бирлашмалари ва фуқаролар билан ўзаро муносабатлар ва давлат хизматчиларини уларнинг касбий расмий фаолиятига ноқонуний аралашувлардан ҳимоя қилиш каби принциплар белгилаб қўйилган.

Қозоғистон Республикасининг “Давлат хизмати тўғрисида”ги Қонунининг 4-моддасига кўра, давлат хизмати қўйидаги принципларга асосланади: қонунийлик; ватанпарварлик; давлат ҳокимиятининг қонун чиқарувчи, ижро

этувчи ва суд тармоқларига бўлинишидан қатъи назар, давлат хизматлари тизимининг бирлиги; фуқароларнинг ҳуқуқлари, эркинликлари ва қонуний манфаатларининг давлат манфаатларидан устунлиги; давлат органлари фаолиятидаги самарадорлик ва ошкоралик; фуқароларнинг давлат хизматидан фойдаланишнинг teng ҳуқуқи; фуқароларни давлат хизматига ихтиёрий қабул қилиш; давлат хизматчиларининг професионаллиги; меритократия-давлат хизматчисининг шахсий хизматлари ва ютуқларини тан олиш, унинг қобилиятлари ва касбий тайёргарлигига мувофиқ давлат хизматига қабул қилиш; қуи давлат органларининг давлат хизматчилари учун ўз ваколатлари доирасида юқори давлат органлари ва мансабдор шахслар томонидан қабул қилинган қарорларни мажбурий ижро этиш; давлат хизматчиларининг ҳисобдорлиги ва жавобгарлиги; давлат хизматчисининг расмий вазифаларини бажармаганлиги ёки нотўғри бажарганлиги ва унинг расмий ваколатларидан ошганлиги учун шахсий жавобгарлик; этика; ҳуқуқбузарликларга нисбатан муросасизлик; давлат хизматчиларининг ҳуқуқий ва ижтимоий ҳимояси; teng ишларни бажариш учун teng иш ҳақи; давлат хизматчиларини хизмат вазифаларини намунали бажариш, бенуқсон давлат хизмати, алоҳида аҳамиятга эга ва мураккаб вазифаларни бажариш учун рағбатлантириш ва давлат хизматчиларини тайёрлашнинг узлуксизлиги ҳамда зарур ваколатларни ривожлантириш.

Таъкидлаш лозимки, давлат фуқаролик хизматига очиқ мустақил танлов орқали давлат фуқаролик хизматидаги бўш лавозимлар муносиб номзодлар томонидан эгалланиши учун “Давлат фуқаролик хизматчилари вакант лавозимларининг ягона очиқ портали” (<https://vacancy.argos.uz/>) ишлаб чиқилган. Ушбу тизим орқали бугунга қадар қарийб ўн минг нафар талабгор давлат хизматининг турли лавозимларига ишга кириш учун танловларда иштирок этдилар. Улардан беш мингга яқин энг муносиб кадрлар давлат хизматига ишга қабул қилинди. Мазкур танловда мавжуд бўш лавозимлар З босқичдан муваффақиятли ўтган энг муносиб мутахассислар билан тўлдирилади. Аммо бу жараёнда бўлгуси давлат фуқаролик хизматчисининг маънавий-ахлоқий ҳамда ватанпарварлик сифатларини баҳолаш бўйича мезонлар ишлаб чиқилмаганлиги ҳамда хизматни ўташнинг принципиал аниқ қоидлари мавжуд эмаслиги кўзга ташланмоқда. Бу эса давлат хизматини ўташ принципларини ўрганиш долзарблигини кўрсатмоқда.

Н.А. Максимованинг таъкидлашича, давлат фуқаролик хизмати принциплари ривожланиш тарихи кўрсатганидек, бирданига пайдо бўлмаган, балки ғоявий, сиёсий ва ҳуқуқий асосларнинг узоқ вақт шаклланишининг натижаси бўлган.

Г.И. Петров фуқаролар учун давлат фуқаролик хизматининг мавжудлигини, хизматчилар учун ҳеч қандай чекловларнинг мавжуд эмаслигини, хизматчиларнинг одамларга бўйсунишини давлат фуқаролик хизматининг принциплари деб атади.

В.Д. Гражданнинг таъкидлашича, давлат фуқаролик хизматини ўташ принциплари, биринчи навбатда, унинг моҳиятини очиб бериши, фаолият жараёнида энг муҳим жиҳатларга ҳисса қўшиши кераклиги билан боғлиқ. Улар давлат хизматчиларининг бошқарув, ижро этувчи ва маъмурий фаолиятининг умумий моҳиятини очиб беради, уларни давлат хизматининг ижтимоий-ҳуқуқий институтига киритилган нормаларда белгилайди.

С.С. Алексеев давлат фуқаролик хизмати принципларини ҳуқуқ нормалари мазмунида акс этган ғоялар мажмуи деб ҳисоблайди.

Л.С. Явич давлат фуқаролик хизмати принциплари ҳуқуқий онгнинг бир қисми эканлигини таъкидлайди.

А.Ф. Ноздрачев таъкидлашича, давлат хизмати давлат аппаратини ташкил этиш асосий принципларига асосланади.

Ю.Н. Стариловнинг фикрига кўра, давлат фуқаролик хизмати принциплари давлат, давлат органлари ва давлат бошқаруви фаолиятининг тамойиллари мавжудлиги билан боғлиқ бўлиб, у давлат хизматчилари каби ҳуқуқ субъектлари томонидан кўпроқ амалга оширилади.

Давлат фуқаролик хизмати принциплари давлат фуқаролик хизматини ўташнинг асосий қоидаларини белгилайди. Давлат фуқаролик хизмати ўташ принциплари давлат хизматини ташкил этиш ва ўтиш билан боғлиқ қатъий норматив асосий қоидалар бўлиб, давлат ва хизмат муносабатларини барқарор қиласди. Бундан ташқари, давлат фуқаролик хизматининг принциплари давлат хизматчисининг ҳуқуқий мақомига барқарорлик беради. Айнан принциплар асосида мазкур соҳадаги давлат сиёсатини ҳам англаб олиш мумкин бўлади.

Давлат фуқаролик хизмати принциплари давлат-хизмат муносабатлари тизимида юзага келадиган объектив алоқаларни акс эттиради. Қонун чиқарувчи томонидан давлат фуқаролик хизмати принципларини шакллантириш ва ўрнатиш давлат хизматининг танланган моделига, жамоатчилик билан алоқалар ва ҳуқуқий тартибга солишнинг ички қонунларини тушунишнинг етарлилигига боғлиқ. Бошқа томондан, принциплар фаол, динамик бошланишdir, чунки улар қонун чиқарувчи томонидан белгиланган давлат хизматининг моделини белгилайди.

Совет давридаги давлат хизмати принциплари давлат тузилиши, давлат бошқаруви, сиёсий ва ҳуқуқий тизимнинг асосий институтлари ва элементлари ўша пайтдаги ҳукмрон сиёсий режим билан узвий боғлиқ бўлган. Шу сабабли бу қатор принциплар иқтисодий-ҳуқуқий жиҳатдан кўпгина ривожланган мамлакатларнинг давлат хизмати тизимида ўрнатилган принципларга бевосита зид эди. Шунингдек, совет давлат хизматининг принциплари давлат хизматининг ўзи ҳам қонуний асосга эга бўлмаган чуқур мафкуралашган институтлар эди. Бу бизга уларнинг декларативлиги, давлат хизматининг фаолияти амалиётида ушбу тоифанинг юзаки табиати ҳақида гапиришга имкон беради.

Илмий манбаларда давлат фуқаролик хизматини ўташ принципларига инсон ва фуқаролик ҳуқуқлари ҳамда эркинликларининг устуворлиги, фуқароларнинг давлат фуқаролик хизматига тенг кириш ҳуқуқи, давлат фуқаролик хизматини ташкил этишга ягона ёндашувни қонунчилик билан бирлаштиришни назарда тутадиган давлат фуқаролик хизматининг ҳуқуқий ва ташкилий асосларининг бирлиги, давлат фуқаролик хизматчиларининг профессионаллиги ва малакаси, давлат фуқаролик хизматининг очиқлиги ва унинг жамоатчилик назоратидан фойдаланиш имконияти, давлат фуқаролик хизматчиларининг фаолияти тўғрисида жамоатчиликни объектив равишда хабардор қилиш ва давлат хизматчиларини давлат органлари ва мансабдор шахсларнинг, шунингдек, жисмоний ва юридик шахсларнинг касбий фаолиятига ноқонуний аралашув-лардан ҳимоя қилиш каби принциплар киритилади.

В.П. Мелников ва В.С. Нечипоренко томонидан давлат фуқаролик хизмати ўташ принциплариға фуқаролик жамияти ва давлат манфаатлариға хизмат қилиш, давлат хизматига қўйиладиган асосий талабларнинг бирлиги, давлат органи ва давлат хизматчисининг тайёрланаётган ва қабул қилинаётган қарорлар учун жавобгарлиги, ўз вазифаларини бажармаганлиги ёки лозим даражада бажармаганлиги учун жавобгарлиги каби принципларни ҳам киритадилар.

Р.Д. Қурбонов давлат фуқаролик хизматини ўташнинг ахлоқий асоси сифатида ватанпарварлик принципини меъёрий жиҳатдан мустаҳкамлаш зарурлигига ҳам эътибор қаратади.

Шу ўринда таъкидлаш лозимки, давлат фуқаролик хизматини ўташ принциплари доирасида ватанпарварлик принципини аниқлаш борасида аниқ мезонлар мавжуд эмас.

Буюк Британияда давлат хизматчиларининг ватанпарварлик учун аниқ талаблар мавжуд. Айирмачилик, қўпорувчилик, ташқи кучлар билан тил бириктириш, давлат сирларини ошкор қилиш каби жиноятларга қарши курашиш, шунингдек, халқнинг мамлакатга садоқатини таъминлаш ва миллий хавфсизликни ҳимоя қилиш мақсадида Буюк Британияда бир қатор қонунлар қабул қилинган. Мисол учун, “Давлатга хиёнат тўғрисида”ги Қонун мавжуд. Давлат хизматчиларининг одоб-ахлоқ кодексида давлат хизматчилари халқ манфаатларини кўзлаб ҳаракат қилишга мажбурдирлар, деб белгилаб ўтилган.

АҚШ да давлат хизматчиларининг ахлоқий қоидаларида маънавий-ахлоқий ва ватанпарвалик мезонлари белгилаб ўтилган. Жумладан, Конституцияга содиқлик, ахлоқий тамойиллар шахсий даромадлардан устун бўлиши ва тижорат ташкилотлари маълумотларини шахсий манфаатда фойдаланмаслик мезонлари киритилган.

Юқоридагилардан келиб чиққан ҳолда шуни таъкидлаш лозимки, давлат фуқаролик хизматини ўташда ватанпарварлик мезонлариға қуйидагиларни киритиш мумкин:

- Ўзбекистон Республикаси Конституциясига содиқлик;
- шахсий манфаатдорликдан жамоат манфаатларини устун қўйиш;
- ўз ваколати доирасидаги бошқа ташкилотлар маълумотларидан фойдаланмаслик.

Ўз навбатида, ушбу мезонлардан келиб чиққан ҳолда ва давлат фуқаролик хизматини ўташнинг ватанпарварлик принципини қўллашнинг механизмини шакллантириш нуқтаи назардан мамлакатимизда “Давлатга хиёнат тўғрисида”ги Қонун лойиҳасини ишлаб чиқиш лозим.

ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ:

1. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг “Давлат бошқаруви органлари ва маҳаллий ижро этувчи ҳокимият органлари ходимларининг одоб-ахлоқ намунавий қоидаларини тасдиқлаш тўғрисида”ги қарори // Қонунчилик маълумотлари миллий базаси, 05.04.2022 й., 09/22/153/0266-сон.

2. <https://regulation.gov.uz/uz/d/51956>.

3. Федеральный закон от 27.07.2004 N 79-ФЗ (ред. от 30.12.2021) «О государственной гражданской службе Российской Федерации» // http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_48601/18219c_3b58b_5c48188c44c4c4cf7205914cb788d/.

4. Закон Республики Казахстан от 23 ноября 2015 года № 416-V «О государственной службе Республики Казахстан» // https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=36786682
5. Максимова Н.А. Конституционно-правовые ориентиры административной реформы в области государственной службы // Правовая политика и правовая жизнь. 2008. – № 3. – С. 64.
6. Петров Г.И. Советское административное право: Часть общая. Л., 1970. – С. 144.
7. Граждан В.Д. Государственная гражданская служба: учебное пособие. М.: Изд-во «ЮРКНИГА», 2005. – С. 97.
8. Алексеев С.С. Общая теория права. – М., 1981. Т. 1. – С. 261.
9. Явич Л.С. Право развитого социалистического общества. Сущность и принципы. – М., 1978. – С. 145–163.
10. Ноздрачев А.Ф. Государственная служба. – М., 1999. – С. 56.
11. Старилов Ю.Н. Государственная служба в Российской Федерации. – Воронеж, 1996. – С. 76.
12. Мельников В.П., Нечипоренко В.С. Государственная служба в России. М., 2003. – С. 436.
13. Курбанов Р.Д. Совершенствование организационно-правовых основ государственной гражданской службы Российской Федерации: автореф. дис... д-ра юрид. наук. М., 2010. – С. 17
14. <https://www.legislation.gov.uk/apgb/Ann/7/21>
15. <https://www.doi.gov/sites/doi.gov/files/uploads/Executive%20Order12674.pdf>.